

Basisboek Recht

Bronnenboek

Mr. Lydia Janssen

Edu'Actief
Den Haag
2015

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Omslag: Textcetera, Den Haag

Binnenwerk: Textcetera, Den Haag

© 2015 Mr. Lydia Janssen | Edu'Actief

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische veeleevoudingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-90-3722-711-6

ISBN 978-90-3722-686-7 (e-book)

NUR 820

www.edu-actief.nl

Voorwoord

Het *Basisboek recht* is een inleiding in het recht. Het is een bronnenboek geschreven met het oog op het competentiegerichte onderwijs van het cluster juridisch van het mbo. Het boek kan natuurlijk ook van nut zijn voor anderen die een inleiding in het recht zoeken.

Er is voor gekozen de stof te benaderen vanuit de praktijk naar de theorie. Ieder hoofdstuk begint daarom met een casus die zo veel mogelijk aansluit bij de dagelijkse praktijk. De stof wordt zo beschreven dat de lezer er zich iets bij voor kan stellen. Dit is een van de redenen waarom het boek begint met een blok over personen- en familierecht gevolgd door een blok over strafrecht. Pas daarna komen de blokken met de wat meer abstracte onderwerpen zoals verbintenissenrecht en goederenrecht aan bod.

Het boek is zo geschreven dat de cursist de stof zowel zelfstandig als onder begeleiding kan bestuderen. Het is echter niet alleen bruikbaar als studieboek, maar kan ook goed als naslagwerk c.q. bronnenboek dienen en zal uitkomst bieden bij werken in praktijk-simulaties of tijdens de stage. Een duidelijke hoofdstukstructuur met doelstellingen, een casus, een inleiding en aan het eind een samenvatting en kernbegrippen gidsen de cursist door de stof heen. Met behulp van de vragen en opdrachten aan het slot van ieder hoofdstuk kan de cursist vaststellen of hij de leerstof op toepassingsniveau beheerst.

Voorwoord bij de tweede druk

In de tweede druk zijn alleen wijzigingen aangebracht in verband met nieuwe wetgeving. Zo is hoofdstuk 2 van het Ondernemingsrecht in Blok 5 herschreven in verband met de te verwachten invoering van de personenvennootschappen en is hoofdstuk 6 van het

Goederenrecht in Blok 3 gewijzigd vanwege de afschaffing van het verplichte procuraat. Aard en opzet van het boek zijn in deze tweede druk niet gewijzigd.

Amersfoort, april 2007

Voorwoord bij de derde druk

In deze derde druk is een zeer beperkt aantal wijzigingen aangebracht in verband met nieuwe wetgeving. Aard en opzet van het boek zijn in deze derde druk niet gewijzigd.

Amersfoort, april 2009

Voorwoord bij de vierde druk

Deze vierde druk is behoorlijk onder handen genomen, al zijn aard en opzet van het Basisboek recht wel dezelfde gebleven. Wel is de nummering van de hoofdstukken nu doorlopend en worden de blokken uit de eerdere drukken nu delen genoemd. Wat eerst bijvoorbeeld blok 3, hoofdstuk 4 was, is nu deel 3, hoofdstuk 22.

Om te beginnen is de tekst van het boek aangepast in verband met wetswijzigingen. Daarnaast is een aantal wijzigingen aangebracht op verzoek van docenten. Zo is er, op verzoek van docenten, een zesde hoofdstuk aan het eerste deel toegevoegd met de hoofdlijnen van het erfrecht en is hoofdstuk 9 van blok 4, over de huur van bedrijfsruimten, geschrapt. Eveneens op verzoek van gebruikers begint het boek nu, nog vóór het eerste deel, met een korte inleiding recht. Ofschoon deze inleiding, op een wat concretere manier, ook verspreid over de eerste twee delen van

dit boek wordt aangeboden, bleek er bij een aantal docenten behoefte te bestaan aan een beknopte inleiding bij wijze van start van het vak Recht. Deze inleiding is kort gehouden omdat de begrippen later uitvoerig worden toegelicht. De docenten hebben nu de keus of ze meteen in het diepe willen springen met het eerste deel en dan geleidelijk aan inleidende stof aanbieden, of toch willen beginnen met een korte inleiding recht. In dit laatste geval kunnen de teksten 'over recht' verspreid over de eerste twee delen worden gezien als een herhaling en nadere concretisering van het inleidende hoofdstuk.

De begrippenlijst waarmee ieder hoofdstuk wordt afgesloten, is uitgebreid door van elk begrip ook een korte omschrijving op te nemen.

Tot slot is de lay-out enigszins aangepast, waardoor een iets rustiger bladbeeld ontstaat.

De uitgever en de schrijfster van het boek zijn alle gebruikers van het boek die gevraagd en ongevraagd commentaar hebben geleverd en suggesties hebben gedaan voor verbeteringen en aanvullingen zeer dankbaar. Onze bijzondere dank gaat hierbij uit naar docenten Anneke Opendorp (ROC ASA), Paul Besseling (DaVinci College), Valesca de Voogd en Koen Franssen (ROC Mondriaan), Titia Ettema (Zadkine) en Paul Bles (voorheen ROC West-Brabant). Mede dankzij hun waardevolle feedback hebben cursisten en docenten nu een beter boek in handen.

Amersfoort, januari 2011

Voorwoord bij de vijfde druk

Net als de vierde druk is ook deze vijfde druk behoorlijk onder handen genomen. Het boek begint met een nieuw eerste deel Inleiding recht waarin de elementaire begrippen van het recht worden beschreven. Daarmee proberen we tegemoet te komen aan de wensen van docenten om deze begrippen eerst te introduceren voordat in de overige delen de inhoud van het recht wordt beschreven. Met de introductie van deze Inleiding recht vervallen de korte tekstblokken 'over recht' in de onderdelen personen- en familierecht en strafrecht.

Daarnaast is, naar aanleiding van suggesties van docenten, een nieuw laatste deel aan het boek toegevoegd. Dit deel bevat een hoofdstuk over privacywetgeving en een hoofdstuk met daarin de hoofdlijnen van het Europees recht. Opleidingen blijken deze onderwerpen op verschillende momenten in de oplei-

ding te behandelen. Daarom is ervoor gekozen om deze twee onderwerpen zo veel mogelijk in 'losse' hoofdstukken te bespreken. Zo kan de opleiding of de docent zelf kiezen in het kader van welk onderdeel en wanneer hij de privacywetgeving en de hoofdlijnen van het Europees recht wil behandelen.

Daarnaast is de tekst geactualiseerd in verband met invoering van nieuwe wetgeving. Het onderdeel ondernemingsrecht is geheel herschreven in verband met het intrekken van het wetsvoorstel personenvennootschappen.

Het doel van het boek is hetzelfde gebleven: MBO-cursisten in toegankelijke taal vertrouwd maken met het verschijnsel recht.

Amersfoort, januari 2013

Voorwoord bij de zesde druk

Aard en opzet van het boek zijn in deze druk dezelfde gebleven. De tekst is vooral gewijzigd vanwege veranderingen in wetgeving. Zo zijn in hoofdstuk 4 de nieuwe regels over het duo-ouderschap opgenomen en in hoofdstuk 17, over straffen en maatregelen, het nieuwe adolescentenstrafrecht. In hoofdstuk 29 zijn de nieuwe Europese regels voor de consumentenkoop verwerkt en in hoofdstuk 32, het hoofdstuk over het arbeidsrecht, is het nieuwe ontslagrecht beschreven.

Amersfoort, januari 2015

Inhoud

Voorwoord	5	Deel 2 Personen- en familierecht	41
Deel 1 Inleiding Recht	13	4 De ouders	43
1 Wat is recht?	15	4.1 Inleiding	43
1.1 Inleiding	15	4.2 Moeder en vader van het kind	43
1.2 Recht is afhankelijk van normen en waarden	15	4.3 Gevolgen van het ouderschap	45
1.3 Doel van het recht	16	4.4 Gezag van de ouders	45
1.4 Wettelijke regels en andere regels	16	4.5 Gezag door een of twee ouders	46
1.5 Rechtsgebieden	16	4.6 Samenvatting	47
1.6 Privaatrecht en publiekrecht	18	5 De rechten en plichten van een jongere	51
1.7 Materieel en formeel recht	18	5.1 Inleiding	51
1.8 Samenvatting	18	5.2 Handelingsonbekwaam	51
2 Bronnen van het recht	21	5.3 Voor- en achternaam	53
2.1 Inleiding	21	5.4 Schade die jongeren aanrichten	54
2.2 De wet	21	5.5 Leerplicht en kwalificatieplicht	55
2.3 Jurisprudentie	22	5.6 Jongeren en werk	55
2.4 Internationale verdragen	23	5.7 Samenvatting	56
2.5 Gewoonte	24	6 Relaties	59
2.6 Samenvatting	24	6.1 Inleiding	59
3 Een rechtszaak in het burgerlijk recht	29	6.2 Eisen	59
3.1 Inleiding	29	6.3 Huwelijkssluiting	60
3.2 Verschillende rechtszaken per rechtsgebied	30	6.4 Gemeenschap van goederen	60
3.3 Onafhankelijkheid van rechters	30	6.5 Huwelijkse voorwaarden	60
3.4 Organisatie van de rechtspraak	31	6.6 Bescherming van echtgenoten	61
3.5 De procedure	32	6.7 Geregistreerd partnerschap	62
3.6 Hoger beroep en cassatie	34	6.8 Samenwonen	62
3.7 Rechtshulpverleners	34	6.9 Samenvatting	63
3.8 Samenvatting	36	7 Relaties verbreken	67
		7.1 Inleiding	67
		7.2 Begrippen bij een echtscheiding	67
		7.3 Twee procedures	68
		7.4 Nevenvoorzieningen	69

8	7.5	Beëindiging geregistreerd partnerschap	70	13.5	Samenvatting	110
	7.6	Samenwoners die uit elkaar gaan	71			
	7.7	Samenvatting	71	14	De verdachte	115
				14.1	Inleiding	115
8		Familie van elkaar	75	14.2	De verdachte	115
	8.1	Inleiding	75	14.3	Nog meer over de verdachte	116
	8.2	Bloedverwantschap	75	14.4	De rechten van een verdachte	116
	8.3	Graden van bloedverwantschap	76	14.5	Samenvatting	118
	8.4	Bloedverwantschap van belang	77			
	8.5	Samenvatting	77	15	De dwangmiddelen	121
				15.1	Inleiding	121
9		Erfrecht	81	15.2	Staande houden	121
	9.1	Inleiding	81	15.3	Aanhouden	122
	9.2	Wettelijk erfrecht	81	15.4	Ophouden voor onderzoek	122
	9.3	Bescherming van de langstlevende echtgenoot	83	15.5	In verzekering stellen	123
	9.4	Testamenteir erfrecht	83	15.6	Voorlopige hechtenis	124
	9.5	Samenvatting	83	15.7	Samenvatting	124
Deel 3		Strafrecht	87	16	Een rechtszaak in het strafrecht	129
				16.1	Inleiding	129
10		Inleiding strafrecht	89	16.2	Bevoegdheid van de rechtbank	129
	10.1	Inleiding	89	16.3	De dagvaarding	130
	10.2	Strafbaar feit	89	16.4	De rechtszaak	130
	10.3	Wetboek van Strafrecht	90	16.5	De uitspraak	132
	10.4	Wetboek van Strafvordering	90	16.6	Beroep en cassatie	132
	10.5	Samenvatting	91	16.7	Samenvatting	133
				17	Straffen en maatregelen	137
11		Het strafbare feit	95	17.1	Inleiding	137
	11.1	Inleiding	95	17.2	Strafdoelen	137
	11.2	Opbouw van een strafbepaling	95	17.3	Leeftijdsgrenzen	138
	11.3	Bestanddelen	96	17.4	Hoofdstraffen voor jongeren	139
	11.4	Samenvatting	96	17.5	Bijkomende straffen	140
				17.6	Maatregelen	140
12		Poging en deelneming	101	17.7	Voorwaardelijke veroordeling	141
	12.1	Inleiding	101	17.8	Strafblad	142
	12.2	Poging	101	17.9	Samenvatting	142
	12.3	Strafbare voorbereiding	102			
	12.4	Deelneming	102	18	Afdoening in het voortraject	147
	12.5	Medeplegen	102	18.1	Inleiding	147
	12.6	Uitlokken	103	18.2	Afdoening door de officier van justitie	147
	12.7	Doen plegen	103	18.3	Afdoening door de politie	148
	12.8	Medeplichtig zijn	103	18.4	Samenvatting	149
	12.9	Samenvatting	103			
13		Het strafproces	107	Deel 4	Goederenrecht	153
	13.1	Inleiding	107	19	De plaats van het goederenrecht	155
	13.2	Het strafproces	107	19.1	Inleiding	155
	13.3	Personen in het strafproces	108	19.2	Burgerlijk recht: drie onderdelen	155
	13.4	Openbaar Ministerie	109	19.3	Vermogensrecht	156

19.4	Absolute en relatieve rechten	157	25.6	Duur van het aanbod	208
19.5	Goederen, zaken en rechten	158	25.7	Samenvatting	208
19.6	Registergoederen en niet-registergoederen	158	26	Eisen aan een overeenkomst	213
19.7	Samenvatting	160	26.1	Inleiding	213
			26.2	Handelingsbekwaam en handelingsbevoegd	213
20	De absolute rechten op goederen	165	26.3	Inhoud van de overeenkomst	214
20.1	Inleiding	165	26.4	Beperkingen van de contractsvrijheid	214
20.2	Absolute rechten op goederen	166	26.5	Uitleg van de overeenkomst	215
20.3	Indelingen van de absolute rechten	167	26.6	Samenvatting	216
20.4	Het karakter van absolute rechten	168	27	Wilsgebreken	219
20.5	Samenvatting	169	27.1	Inleiding	219
21	Verkrijging en overdracht	173	27.2	Dwaling en bedrog	219
21.1	Inleiding	173	27.3	Bedreiging	220
21.2	Verkrijging onder algemene titel	173	27.4	Misbruik van omstandigheden	220
21.3	Verkrijging onder bijzondere titel	174	27.5	De vernietiging van de overeenkomst	220
21.4	Overdracht	175	27.6	Samenvatting	221
21.5	Samenvatting	178	28	De koopovereenkomst	225
22	Eigendom	181	28.1	Inleiding	225
22.1	Inleiding	181	28.2	Plichten van koper en verkoper	225
22.2	Eigendomsrecht	181	28.3	De koopovereenkomst wordt niet nagekomen	226
22.3	Beperkingen	182	28.4	De gekochte zaak beantwoordt niet aan de overeenkomst	229
22.4	Bezit en houden	182	28.5	Recht van reclame	229
22.5	Specifieke wijzen van eigendomsver- krijging	183	28.6	Samenvatting	231
22.6	Samenvatting	184	29	Bijzondere koopovereenkomsten	235
23	Derdenbescherming	189	29.1	Inleiding	235
23.1	Inleiding	189	29.2	Consumentenkoop	235
23.2	Derdenbescherming	189	29.3	Koop op afbetaling en huurkoop	236
23.3	Derdenbescherming bij diefstal	191	29.4	Colportage	237
23.4	Samenvatting	193	29.5	Overeenkomst op afstand	238
Deel 5	Verbintenissenrecht	197	29.6	Lease	238
			29.7	Samenvatting	239
24	Inleiding verbintenissenrecht	199	30	Algemene voorwaarden	243
24.1	Inleiding	199	30.1	Inleiding	243
24.2	Verbintenis	199	30.2	Omschrijving en gebruik van algemene voorwaarden	244
24.3	Ontstaan van verbintenissen	200	30.3	De inhoud van algemene voorwaarden	244
24.4	Karakter van een verbintenis	200	30.4	Informatieplicht leverancier	245
24.5	Samenvatting	201	30.5	Zwarte en grijze lijst	246
25	De overeenkomst	205	30.6	Samenvatting	246
25.1	Inleiding	205	31	Huur en verhuur	255
25.2	De overeenkomst	206	31.1	Inleiding	255
25.3	Aanbod en aanvaarding	206			
25.4	Aanbod	207			
25.5	Vergissing in het aanbod	207			

31.2	Huur in het algemeen	255	36	Ondernemingsvormen met rechtspersoonlijkheid	295
31.3	Huurbescherming	256	36.1	Inleiding	295
31.4	Opzeggingsgronden	257	36.2	De onderneming met rechtspersoonlijkheid	295
31.5	Huurbescherming bij hospita kamers	258	36.3	Oprichting van de rechtspersoon	297
31.6	Samenvatting	259	36.4	Organen van de rechtspersoon	298
32	De arbeidsovereenkomst	263	36.5	Structuurvennootschappen	298
32.1	Inleiding	263	36.6	Aansprakelijkheid bestuurders en commissarissen	299
32.2	Arbeid, loon en gezag	263	36.7	Jaarstukken en publicatieplicht	299
32.3	Plichten van de werkgever	264	36.8	Enquêterecht	300
32.4	Plichten van de werknemer (art. 7:660 BW)	265	36.9	Samenvatting	301
32.5	Inhoud van de arbeidsovereenkomst	265	37	De nv, de bv en de coöperatie	305
32.6	Opzegverboden	265	37.1	Inleiding	305
32.7	Ontslagbescherming	268	37.2	De naamloze vennootschap	305
32.8	Ontslagbescherming bij tijdelijke contracten op grond van de 'Flexwet'	269	37.3	Aandelen van de nv	306
32.9	Samenvatting	269	37.4	De positie van de aandeelhouder	307
33	De onrechtmatige daad	273	37.5	Het kapitaal van de nv	307
33.1	Inleiding	273	37.6	De besloten vennootschap	308
33.2	Onrechtmatig	274	37.7	Verschillen nv en bv	309
33.3	Voorwaarden voor schadevergoeding	274	37.8	De coöperatie	310
33.4	Vorderingen uit onrechtmatige daad	275	37.9	Europees Economisch Samenwerkingsverband	310
33.5	Aansprakelijkheid van ouders	275	37.10	Samenvatting	310
33.6	Aansprakelijkheid van werkgevers	276	38	Faillissementsrecht	315
33.7	Aansprakelijkheid van de producent	276	38.1	Inleiding	315
33.8	Samenvatting	277	38.2	Begrippen	315
Deel 6	Ondernemingsrecht	281	38.3	Voorwaarden voor een faillissement	316
34	Inleiding ondernemingsrecht	283	38.4	Verloop van een faillissement	316
34.1	Inleiding	283	38.5	Akkoord	318
34.2	Onderneming, bedrijf en beroep	283	38.6	De twee fasen in het faillissement	318
34.3	Rechtsvorm	284	38.7	De positie van de failliet	318
34.4	Handelsregister	284	38.8	Doorstart	319
34.5	Financiële administratie	285	38.9	Schuldsanering natuurlijke personen	319
34.6	Handelsnaam	285	38.10	Surseance van betaling	320
34.7	Samenvatting	286	38.11	Samenvatting	320
35	Ondernemingsvormen zonder rechtspersoonlijkheid	289	39	Rangorde van schuldeisers	325
35.1	Inleiding	289	39.1	Inleiding	325
35.2	De eenmanszaak	290	39.2	De pand- en hypotheekhouder	325
35.3	De maatschap	290	39.3	De boedelschulden	326
35.4	De vennootschap onder firma	291	39.4	Belasting en sociale zekerheid	326
35.5	De commanditaire vennootschap	292	39.5	Voorrecht op een bepaald goed	326
35.6	Samenvatting	292	39.6	Voorrecht op het totale vermogen	326
			39.7	Andere schuldeisers met een voorrecht	327
			39.8	Concurrente schuldeisers	327

39.9	Een voorbeeld van de rangorde van schuldeisers	328	45	De bestuurstaak van de overheid	367
39.10	Samenvatting	328	45.1	Inleiding	367
			45.2	Algemene wet bestuursrecht en bijzondere wetten	368
Deel 7	Staats- en bestuursrecht	333	45.3	Besluit	368
			45.4	Beschikking	369
40	Inleiding staats- en bestuursrecht	335	45.5	Bestuursorgaan	369
40.1	Inleiding	335	45.6	Samenvatting	370
40.2	Staats- en bestuursrecht	335	46	Algemene beginselen van behoorlijk bestuur	373
40.3	Rechtsbronnen	336	46.1	Inleiding	373
40.4	De staat	336	46.2	Zorgvuldigheid	374
40.5	Democratische rechtsstaat	337	46.3	Motiveringsbeginsel	374
40.6	Drie overheidsfuncties	338	46.4	Geen misbruik van bevoegdheid	374
40.7	Samenvatting	338	46.5	Rechtszekerheid en vertrouwensbeginsel	374
			46.6	Evenredigheidsbeginsel	375
41	Volksvertegenwoordiging en regering	341	46.7	Gelijkheidsbeginsel	375
41.1	Inleiding	341	46.8	Verbod van willekeur	375
41.2	Volksvertegenwoordiging	341	46.9	Samenvatting	376
41.3	Regering	342	47	De beschikking	379
41.4	Koning en ministers	342	47.1	Inleiding	379
41.5	Parlementair stelsel	344	47.2	Inhoud van een beschikking	379
41.6	Samenvatting	344	47.3	Opbouw van een beschikking	380
			47.4	Samenvatting	382
42	Verkiezingen en kabinetsformatie	347	48	Handhaving van het bestuursrecht	385
42.1	Inleiding	347	48.1	Inleiding	385
42.2	Verkiezingen	347	48.2	Toezicht	385
42.3	Kabinetsformatie	348	48.3	Bestuursdwang	386
42.4	Verband tussen verkiezingen en kabinetsformatie	349	48.4	Dwangsom	387
42.5	Samenvatting	350	48.5	Bestuurlijke boete	387
			48.6	Intrekken van de beschikking	387
43	De drie overheidstaken	353	48.7	Strafrecht	388
43.1	Inleiding	353	48.8	Samenvatting	388
43.2	Leer van de machtenscheiding	353	49	Bezwaar en beroep	391
43.3	Machtenscheiding in Nederland	354	49.1	Inleiding	391
43.4	Wetgeving	354	49.2	Bezwaar	392
43.5	Verschillende wetten	355	49.3	Administratief beroep	393
43.6	Bestuur	356	49.4	Beroep bij de rechtbank	393
43.7	Rechtspraak	357	49.5	Hoger beroep	394
43.8	Samenvatting	357	49.6	Voorlopige voorzieningen	395
			49.7	Samenvatting	395
44	De gemeentelijke overheid	361	50	Grondrechten	401
44.1	Inleiding	361	50.1	Inleiding	401
44.2	Gedecentraliseerde eenheidsstaat	361	50.2	Gelijkheid	401
44.3	Autonomie en medebewind	362			
44.4	De organisatie van de gemeente	362			
44.5	De organisatie van de provincie	363			
44.6	Samenvatting	364			

12	50.3	Nederlanders en vreemdelingen	402
	50.4	Politieke vrijheden	402
	50.5	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	403
	50.6	Bescherming van de privacy	403
	50.7	Onteigening	403
	50.8	Vrijheidsbeneming en eerlijke berechting	403
	50.9	Sociale grondrechten	404
	50.10	Onderwijs	404
	50.11	Klassieke en sociale grondrechten	404
	50.12	Werking van de grondrechten	405
	50.13	Internationale verdragen	405
	50.14	Samenvatting	406
	Deel 8	Overige wetgeving: privacywetgeving en Europees recht	409
	51	Privacywetgeving	411
	51.1	Inleiding	411
	51.2	Kernbegrippen Wet bescherming persoonsgegevens	411
	51.3	Doel van de verwerking	413
	51.4	Grondslag voor de verwerking	413
	51.5	Beveiliging van persoonsgegevens	414
	51.6	Rechten van betrokkenen	414
	51.7	Samenvatting	415
	52	Europees recht	419
	52.1	Inleiding	420
	52.2	Ontstaan van de EU	420
	52.3	De Europese instellingen	420
	52.4	De euro	422
	52.5	Europese wetgeving	422
	52.6	Samenvatting	423
	Register		427

Deel 1

Inleiding Recht

Hoofdstuk 1

Wat is recht?

Na dit hoofdstuk kun je:

- een omschrijving geven van het begrip recht;
- uitleggen waarom het recht steeds verandert;
- het doel van het recht beschrijven;
- de verschillen uitleggen tussen rechtsregels en andere regels;
- de vijf rechtsgebieden noemen en omschrijven;
- het verschil uitleggen tussen privaatrecht en publiekrecht.

1.1 Inleiding

Dit boek gaat over recht. Met het recht heeft iedereen elke dag te maken, al sta je daar niet altijd bij stil. Er kan eigenlijk niets gebeuren in je leven of het recht geeft er regels voor:

- een brood kopen bij de bakker;
- een kamer of een huis huren;
- aangifte doen van diefstal;
- naar school gaan (verplicht op grond van de leerplicht);
- een arbeidsovereenkomst sluiten met een werkgever;
- trouwen en scheiden.

In het recht staan de regels voor alle dingen die hiervoor zijn genoemd: welke juridische gevolgen heeft een huwelijk; wat moet een huurder doen als zijn huisbaas hem uit zijn kamer zet; krijgt de koper zijn geld terug als het brood niet vers blijkt; welke maatregelen mag een school nemen als je spijbelt?

In dit boek bespreken we de wettelijke regels die voor het leven van alledag en voor de beroepspraktijk van belang zijn.

In dit eerste hoofdstuk geven we een omschrijving van 'het recht' en we beschrijven het doel van het recht. Daarna gaan we in op het verschil tussen rechtsregels en andere regels. In de rest van het hoofdstuk geven we drie indelingen van het recht.

Zo kan het recht worden geordend naar rechtsgebied. Ook is een indeling mogelijk in privaatrecht en publiekrecht en tot slot is er de indeling naar materieel en formeel recht.

1.2 Recht is afhankelijk van normen en waarden

Er hebben al veel mensen geprobeerd een omschrijving te geven van het begrip 'recht'. Dat is niet zo gemakkelijk. Duidelijk is dat recht te maken heeft met regels, met rechtvaardigheid en met de normen en waarden van de samenleving. In het recht zoekt men naar regels die eerlijk en rechtvaardig zijn, die rekening houden met de belangen van alle betrokkenen. Het antwoord op de vraag wát eerlijk en rechtvaardig is, is sterk afhankelijk van onze cultuur. Ooit stond er in de Nederlandse wet dat de man het hoofd is van het gezin. Toen vond men dat vanzelfsprekend. Een dergelijke regel vinden de meeste mensen nu onrechtvaardig. Dus de vraag wat rechtvaardig is, hangt af van de cultuur waarin we leven. Als die cultuur verandert, zie je geleidelijk aan ook het recht veranderen. Was ongehuwd samenwonen dertig jaar geleden voor veel mensen 'raar', nu vinden velen dit 'normaal'. Als reactie op die verandering in onze waarden en normen kwam de wetgever in de jaren negentig met wijzigingen in het personen- en familie-

recht. Door die nieuwe wetten worden mensen die ongehuwd samenwonen op dezelfde manier behandeld als getrouwde stellen.

De inhoud van het recht is afhankelijk van de normen en waarden in een samenleving.

1.3 Doel van het recht

Tot nu toe hebben we nog geen definitie van 'het recht' gegeven. Het recht is het geheel van overheidsregels dat op een bepaald moment geldt in een samenleving.

Belangrijker nog dan de omschrijving van het recht is de vraag naar het doel van het recht.

Het doel van het recht is:

- 1 ordenen van de samenleving; en
- 2 zorgen voor een rechtvaardige oplossing bij conflicten.

Recht is het geheel van overheidsregels dat in de samenleving geldt. Het doel van het recht is het ordenen van de samenleving en het zorgen voor een rechtvaardige oplossing bij conflicten.

1.4 Wettelijke regels en andere regels

'Wie te laat in de les komt, moet een briefje halen bij de onderwijsadministratie.'

'Wie een goed van een ander wegneemt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van maximaal vier jaar of een geldboete van maximaal € 19.500.'

Iedereen zal aanvoelen dat de twee regels die hiervoor zijn afgedrukt, sterk van elkaar verschillen.

De eerste regel is een schoolregel waaraan scholieren en docenten van een bepaalde school zich moeten houden. De tweede regel is een wettelijke regel (uit het Wetboek van Strafrecht) waaraan iedereen zich moet houden die zich in ons land bevindt.

De schoolregel is gemaakt door de schoolleiding, de wettelijke regel door de overheid.

Als iemand de schoolregel overtreedt, reageert de schoolleiding. Als de wettelijke regel wordt overtreden, is het aan de rechter om een oordeel te vellen. Aan de hand van de schoolregel en de regel uit het Wetboek van Strafrecht worden de verschillen dui-

delijk tussen rechtsregels en andere regels (zoals schoolregels, huisregels en regels op een sportclub). Samenvattend kunnen we zeggen dat het kenmerkend is voor rechtsregels dat

- 1 ze gemaakt worden door de overheid;
- 2 ze algemeen geldend zijn; en
- 3 de rechter beslist wat er gebeurt als iemand zich niet aan de rechtsregel houdt.

Kenmerkend voor rechtsregels is dat ze gemaakt worden door de overheid, dat ze algemeen geldend zijn en dat de rechter de naleving van deze regels beoordeelt.

1.5 Rechtsgebieden

In het recht gaat het over zeer verschillende zaken, zoals trouwen, het kopen van een huis, het oprichten van een vereniging, het sluiten van een lening, het opsporen van misdrijven en het afgeven van vergunningen. Omdat het recht over zoveel verschillende onderwerpen gaat, is het opgedeeld in vijf rechtsgebieden: staatsrecht, bestuursrecht, strafrecht, burgerlijk recht en internationaal recht.

Staatsrecht

Het staatsrecht beschrijft de organisatie van de overheid. Je vindt er de bevoegdheden van de verschillende overheidsorganen en regels over de positie van de burger in de Staat. Bijvoorbeeld: de verhouding tussen de Tweede Kamer en de regering, de positie van de koning, de taken en bevoegdheden van de gemeenteraad en het kiesrecht van de burgers. De basisregels van het staatsrecht staan in de Grondwet. Andere belangrijke wetten op het gebied van het staatsrecht zijn bijvoorbeeld de Kieswet, de Provinciewet, de Gemeentewet en de Politiewet.

Bestuursrecht

'Besturen' is het ordenen van de samenleving, of anders gezegd: zorgen voor een goede gang van zaken in ons land. Dit is een typische overheidstaak. Bijvoorbeeld: een bijstandsuitkering geven, een belastingaanslag opleggen, een weg (laten) aanleggen, een school (laten) bouwen of een milieuvergunning verleenen.

In het bestuursrecht staan de regels waaraan de overheid zich moet houden als zij het land bestuurt.

Het bestuursrecht lijkt sterk op het staatsrecht, want ook dit rechtsgebied gaat over de overheid. Het staatsrecht geeft een 'organisatieplaatje' van de overheid, het bestuursrecht beschrijft de manier waarop de overheid met haar burgers moet omgaan als zij het land bestuurt. We zeggen wel dat het staatsrecht de overheid 'in ruste' beschrijft en het bestuursrecht de overheid 'in actie'.

De belangrijkste wet op het terrein van het bestuursrecht is de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Strafrecht

Het strafrecht neemt binnen het recht een bijzondere plaats in. Ons recht bevat een zeer groot aantal geboden en verboden. In het burgerlijk recht kennen we bijvoorbeeld de koper die de koopsom op tijd moet betalen, de verhuurder die moet zorgen voor het rustige genot van de woonruimte en de werknemer die de afgesproken arbeid zo goed mogelijk moet verrichten. In het burgerlijk recht is er geen politie die de naleving van de wet controleert.

In het strafrecht ligt dit anders. Hier gaat het om verboden waarop de overheid straf heeft gesteld: diefstal, doodslag, vernieling, moord, mishandeling en dergelijke.

Een voorbeeld. Anne neemt in het huis van de familie Hoessein sieraden weg ter waarde van € 5000. Daarmee pleegt Anne een strafbaar feit, namelijk diefstal (art. 310 Wetboek van Strafrecht). In de meeste gevallen zal de politie van dit strafbare feit op de hoogte worden gesteld door het slachtoffer van het misdrijf, in dit geval de familie Hoessein. Als de politie eenmaal op de hoogte is van de diefstal, heeft ze de bevoegdheid om het strafbare feit en de verdachte op te sporen. Als dat is gelukt, geeft de politie alle informatie door aan de officier van justitie. Hij beslist of de zaak aan de rechter wordt voorgelegd. Als dit gebeurt, komt er een rechtszaak waarin de rechter uiteindelijk moet vaststellen of Anne het strafbare feit heeft gepleegd. Als de rechter meent dat ze schuldig is, zal hij haar een straf opleggen.

Het strafrecht haalt vaak de krant en de televisie ('Tien jaar voor gruwelijke moord'). Zo ontstaat de indruk dat bijna alle recht strafrecht is. Dat is niet het geval. Slechts een beperkt deel van alle geboden en verboden zijn strafbepalingen. Het strafrecht bevat alleen die regels die de overheid voor de veiligheid van de hele samenleving van belang vindt. Als ze worden overtreden, is dat niet zomaar een zaak tussen dader en slachtoffer, maar tussen de dader en de

samenleving als geheel, want door de daad is de rechtsorde geschonden. Vandaar dat er een overheidsapparaat (politie) is om strafbare feiten op te sporen, zodat de daders kunnen worden berecht. Strafrecht speelt zich dus af tussen dader en overheid, burgerlijk recht is een zaak tussen burgers onderling.

Een belangrijk wetboek op het gebied van het strafrecht is het Wetboek van Strafrecht (Sr). Daarin staat een groot aantal strafbepalingen over misdrijven zoals moord, doodslag, diefstal, verkrachting, mishandeling en vernieling. Het Wetboek van Strafvordering (Sv) geeft aan wat er gebeurt met iemand die een strafbaar feit heeft gepleegd. En geeft antwoord op vragen als: wanneer mag een verdachte worden aangehouden; in welke gevallen kan de politie een huiszoeking verrichten; hoe verloopt de rechtszaak; welke rechten heeft de verdachte; enzovoort.

Burgerlijk recht

In het burgerlijk recht gaat het vaak om zaken waar we dagelijks mee te maken hebben: wonen, werken, goederen kopen, trouwen en scheiden. In het burgerlijk recht worden de juridische relaties tussen burgers onderling geregeld. Die juridische relaties kunnen gaan over op geld waardeerbare zaken, zoals koop, huur, eigendom, pand en hypotheek, maar ook over persoonlijke zaken, zoals huwelijk, echtscheiding en gezag over minderjarige kinderen.

De belangrijkste regels van het burgerlijk recht staan in het Burgerlijk Wetboek (BW). Daarin staan regels over het personen- en familierecht, over allerlei overeenkomsten, zoals huur-, koop- en arbeidsovereenkomsten, en over rechten als eigendom, pand en hypotheek. In het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) staat hoe een rechtszaak in het burgerlijk recht verloopt.

Internationaal recht

Het internationaal recht regelt de verhouding met andere landen en de positie van ons land in allerlei internationale organisaties, zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie. Dit rechtsgebied wordt steeds belangrijker vanwege de toenemende internationale samenwerking. Denk bijvoorbeeld aan de Europese Unie, waartoe Nederland behoort. De regels van deze Unie hebben rechtstreeks invloed op de manier waarop wij onze grenzen bewaken, op de prijs van de melk, op het erkennen van buitenlandse schooloplei-